

Ekonomsko i socijalno vijeće

Distr.: Opšte
29. Novembar 2013.godine

Original: Engleski

Neredigovana verzija

Komitet za ekonomska, socijalna i kulturna prava

Zaključne napomene vezane za Drugi periodični izvještaj Bosne i Hercegovine*

1. Komitet za ekonomska, socijalna i kulturna prava je razmatrao Drugi periodični izvještaj Bosne i Hercegovine o implementaciji Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (E/C.12/BIH/2) na 37. i 38. Sjednici održanoj 8. novembra 2013.godine (E/C.12/2013/SR.37-38), i na svojoj 68. sjednici održanoj 29. novembra 2013.godine, i usvojio je sledeće napomene.

A. Uvod

2. Komitet sa zadovoljstvom zapaža da je podnošenje Drugog periodičnog izvještaja Bosne i Hercegovine (E/C.12/BIH/2) bilo na vrijeme kao i odgovori na listu pitanja (E/C.12/BIH/Q/2/Add .1). Komitet s poštovanjem napominje da se delegacija Države sastojala od stručnjaka iz nekoliko ministarstava te je polno uravnotežena. Komitet cijeni informativan i konstruktivan interaktivni dijalog sa Državom članicom i saradnju sa Komitetom.

B. Pozitivni aspekti

3. Komitet pozdravlja ratifikaciju Fakultativnog protokola uz Međunarodni pakt o ekonomskim socijalnim i kulturnim pravima od strane Države članice, dana 18. januara 2012.godine.

4. Komitet takođe pozdravlja ratifikaciju sljedećih međunarodnih instrumenata od strane Države članice:

(a) Fakultativni protokol uz Konvenciju protiv mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja, 24. oktobra 2008.godine.

(b) Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom i njen Fakultativni protokol, 12. marta 2010.godine.

(c) Konvencije o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka, 30. Marta 2012.godine.

5 . Komitet nadalje pozdravlja saradnju Države članice sa Specijalnim izvjestiocem iz oblasti kulturnih prava za vrijeme njegove posjete Državi članici u maju 2013.godine .

6 . Komitet uz uvažavanje prima na znanje napore Države članice za promovisanje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, a koji su uključivali:

(a) Usvajanje Zakona o zabrani diskriminacije (2009).

(b) Izmjene i dopune Zakona o ravnopravnosti polova (2003) , koji pruža zaštitu od diskriminacije na osnovu pola i mogućnost pribjegavanja pravnim mehanizmima iz 2009.godine .

(c) Izmjene i dopune Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, koje uključuju i definisanje trgovine ljudima u skladu sa međunarodnim standardima iz 2010.godine (član 186).

(d) Usvajanje Revidirane strategije za provedbu Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma u 2010.godini .

(e) Pristupanje Dekadi inkluzije Roma 2005-2015.

(f) Kontinuirana implementacija Strategije protivminskog djelovanja Bosne i Hercegovine 2009-2019.

C. Glavna pitanja koja izazivaju zabrinutost i preporuke:

7. Komitet izražava žaljenje što Država članica nije bila u mogućnosti pružiti informacije o slučajevima direktne primjene Pakta pred sudovima u Državi članici.

Komitet traži da Država članica **u svoj sledeći periodični izvještaj uvrsti određene informacije** o primjeni prava iz Pakta u sudovima, uključujući i slučajeve direktne primjene prava iz Pakta pred domaćim sudovima, kao i informacije o raspoloživim pravnim lijekovima za pojedince koji navode kršenje njihovih ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, koja su sadržana u Paktu. U tom smislu, Komitet skreće pažnju na svoj Opšti komentar broj 9. (1998) o primjeni Pakta na domaćem nivou. Komitet Državi članici preporučuje da poboljša svoje programe obuke iz oblasti ljudskih prava, kako bi se promovisalo znanje, podigla svijest i primjena Pakta, posebno među pravosudnim organima, policijskim službenicima i drugi akterima koji su odgovorni za implementaciju Pakta, kao i među nosiocima prava.

8. Komitet je zabrinut zbog nedostatka zajedničkog pristupa ljudskim pravima na različitim nivoima uprave u Državi članici.

Komitet predlaže da Država članica donese nacionalni, sveobuhvatni akcioni plan o ljudskim pravima koji će sadržavati vremenski ograničene mjere, kao instrument za podsticanje zajedničkog pristupa ljudskim pravima na različitim nivoima uprave.

9. Komitet je zabrinut zbog nedostatka nezavisnosti i zbog neadekvatnih finansijskih i ljudskih resursa dodijeljenim instituciji Ombudsmena.

Komitet Državi članici preporučuje da osigura nezavisnost i nepristranost institucije Ombudsmana u skladu s Pariškim načelima, te da obezbjedi dovoljne finansijske i ljudske resurse kako bi Ombudsmen efikasno provodio svoj mandat.

10. Komitet je zabrinut što je zbog složenog sistema uprave u Državi članici došlo do razlika u stepenu uživanja ekonomskih i socijalnih prava, posebno u pogledu socijalne zaštite, socijalnih usluga i pristupa zdravstvenoj zaštiti između Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine i Brčko Distrikta, kao i između kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine (članovi 2.2, 9, 12).

Komitet Državu članicu podstiče da svoje napore usmjeri ka rješavanju nejednakosti u stepenu uživanja ekonomskih i socijalnih prava, posebno socijalne zaštite, socijalnih usluga i pristupa zdravstvenoj zaštiti između Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine i Brčko Distrikta, kao i između kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine.

11. Komitet je zabrinut zbog toga što se izbjeglice i interno raseljene osobe, posebno one koje pripadaju etničkim manjinama, i dalje suočavaju sa diskriminacijom koja rezultira poteškoćama u pristupu ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, čime se ometa njihov održivi povratak, uprkos nastojanjima Države članice da ukloni diskriminaciju povratnika, pogotovo u smislu povrata imovine (članovi 2.2, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14).

Komitet Državu članicu poziva da pojača svoje napore, uključujući, na državnom nivou, za donošenje nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, kojim se proširuje definicija zločina iz mržnje, kako bi se osigurao održiv povratak izbjeglica i interno raseljenih osoba u njihove domove, osiguravajući im jednako uživanje prava iz Pakta, posebno u oblasti socijalne zaštite, zdravstva, obrazovanja i zapošljavanja.

12. Komitet je zabrinut zbog činjenice da se Romi i dalje suočavaju sa poteškoćama u jednakom pristupu i uživanju prava u području zapošljavanja, socijalne i zdravstvene zaštite (članovi 2.2, 6, 9, 11, 12).

Komitet predlaže da Država članica revidira trenutni Akcioni plan Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma u oblasti zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite, kako bi se bolje odražavale potrebe romske populacije. Komitet, takođe, poziva Državu članicu da sveobuhvatno implementira Akcioni plan za zdravstvenu zaštitu Roma. Komitet dalje apeluje na Državu članicu da nastavi sa naporima u registraciji svih Roma i izdavanju ličnih dokumenata, uključujući i one u izbjegličkim kampovima.

13. Komitet je zabrinut zbog ograničenih ljudskih i finansijskih resursa u Agenciji za ravnopravnost polova i Gender centra entiteta što ometa implementaciju Zakona o ravnopravnosti polova Bosne i Hercegovine i Gender akcionog plana (Član 3.).

Komitet Državi članici preporučuje da ojača angažman Agencije za ravnopravnost polova u ocjeni pravnih dokumenata, iz perspektive rodne ravnopravnosti, na prijedlog Vijeća ministara Države članice. Komitet takođe preporučuje da Država članica obezbjedi nacionalne mehanizme u oblasti ravnopravnosti polova kao i neophodne ljudske i finansijske resurse u cilju poboljšanja efikasnosti rada iste .

14 . Komitet je zabrinut zbog niske stope zaposlenosti žena, nesrazmjerno visoke stope nezaposlenosti žena i prevalencije profesionalne segregacije po polu, i horizontalno i vertikalno, što odražava stereotipnu percepciju uloge muškaraca i žena u porodici i društvu. Komitet je takođe zabrinut zbog slabe zastupljenosti žena u izabranim državnim i lokalnim organima vlasti (članovi 3, 6).

Komitet Državu članicu poziva da efikasnije implementira Zakon o ravnopravnosti polova, posebno član 15. Zakona o ravnopravnosti polova , koji predviđa da državne vlasti na svim nivoima i tijela lokalne samouprave trebaju osigurati i promovisati ravnopravno učešće žena u upravi, postupcima odlučivanja i zastupanja . Komitet, dalje, poziva Vladu da pokrene sveobuhvatnu reformu osnaživanja žena kroz rodno osjetljive politike rada s ciljem zapošljavanja žena u netradicionalnim zanimanjima , poboljšanja njihovog pristupa stručnom i tehničkom obrazovanju i osiguravanje jednakih uslova za rad . U tom smislu , Država članica se podstiče da analizira odlučujuće faktore za učešće žena na tržištu rada, uključujući u neformalnoj ekonomiji i društveno - kulturnih faktora koji utiču na profesionalni izbor žena .

15 . Komitet ponavlja svoju zabrinutost zbog visokog stepena nezaposlenosti u Državi članici, a koji nesrazmjerno utiče na pripadnike marginalizovanih grupa, uključujući manjine, Rome i osobe sa invaliditetom (član 6).

Komitet Državu članicu poziva, da smanji nezaposlenost kroz dodatne mjere aktivne politike zapošljavanja, kao što su prekvalifikacije, lokalne inicijative za zapošljavanje, podsticaji i poreske olakšice za poslodavce, uključujući i ciljane programe usmjerene ka smanjenju nezaposlenosti socijalno ugroženih i marginalizovanih grupa.

16 . Komitet je zabrinut zbog toga što su osobe koje rade u neformalnom sektoru (siva ekonomija) sankcionisane time što još uvijek ne mogu da se prijave na biro na period od šest mjeseci (član 6).

Komitet Državi članici preporučuje da preduzme određene mjere kako bi se ukinule sankcije koje su nametnute osobaama koje rade u neformalnom sektoru, odnosno obustave njihove registracije sa zavoda za zapošljavanje za period od šest mjeseci.

17 . Komitet je zabrinut zbog činjenice da se uprkos garancijama sadržanim u načelu " jednake plate za rad, jednake vrijednosti " u Zakonu o ravnopravnosti polova u Bosni i Hercegovini , to načelo ne primjenjuje u praksi (član 7) .

Komitet predlaže da država članica uspostavi mehanizme kako bi se osigurala efikasna implementacija načela jednake plate za rad i jednake vrijednosti koje je predviđeno u Zakonu o ravnopravnosti polova u Bosni i Hercegovini.

18 . Komitet sa dubokom zabrinutošću primjećuje da uprkos teškoj ekonomskoj situaciji u Državi članici, poslodavci ne poštuju svoje zakonske obaveze prema svojim zaposlenicima , i to samovoljno otpuštaju zaposlenike ili ne plaćaju plate ili doprinose za socijalno osiguranje na vrijeme . Komitet je takođe zabrinut zbog toga što poslodavci zanemaruju svoje zakonske obaveze prema trudnicama i ženama koje su na porodiljskom odsustvu. Komitet, dalje, sa zabrinutošću ističe povećanje povreda i nezgoda na radnom (član 7) .

Komitet ponavlja svoju preporuku da Država članica preduzme efikasne mjere kako bi se osiguralo da se poslodavci pridržavaju svojih zakonskih obaveza prema svojim zaposlenicima , odnosno da im isplaćuju plate i uplaćuju socijalno na vrijeme i da se suzdržavaju od proizvoljnog otkaza , posebno kada su u pitanju trudnice i žene koje sun a porodiljskom odsustvu. Komitet takođe ponavlja svoju preporuku da Država članica osigura da sektori inspekcija rada imaju dovoljno ljudskih i finansijskih resursa .

19 . Komitet je zabrinut zbog toga što iznos minimalne plate nije usklađen sa životnim troškovima, kao i zbog činjenice da se minimalne plate razlikuju između entiteta (član 7) .

Komitet traži da Država članica preduzme određene mjere kako bi se osiguralo da se minimalna plata redovno usklađuje sa troškovima života te da zaposlenicima i njihovim porodicama omogućuje da uživaju pristojan život , u skladu sa članom 7. (a) (ii) Pakta. Komitet takođe preporučuje da Država članica preduzme potrebne korake kako bi se uklonila razlika u visini minimalne plate između entiteta.

20 . Komitet je zabrinut zbog toga što poslodavci ne dozvoljavaju da se zaposlenici pridružuju sindikatima kao i zbog činjenice da zaposlenici nisu zaštićeni od osvetničkog ponašanja ukoliko se pridruže sindikatima (član 8) .

Komitet predlaže da je pravo zaposlenika da formira i da se pridruži sindikatima , što je garantovano Ustavom Države članice i Paktom, a što osigurava i jedinica za inspekciju rada u Državi članici.

21 . Komitet je duboko zabrinut zbog podjela u sistemima socijalne pomoći unutar Države članice, što dovodi do nejednakosti u nivou i visini naknada između entiteta i unutar kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine . Komitet je takođe zabrinut što ti iznosi pomoći nisu dovoljni kako bi se osigurao adekvatan životni standard korisnika istih. Komitet je dodatno zabrinut zbog toga što centri za socijalnu pomoć još uvijek nemaju dovoljno sredstava i dovoljno osoblja za efikasno obavljanje svojih funkcija (član 9) .

Komitet državu članicu podstiče da preduzme potrebne korake , uključujući i usvajanje odgovarajućih zakona i državnih akcionih plan , kako bi se osigurao sveobuhvatan i usklađen pristup sistemu socijalne zaštite na državnom nivou kako bi se uklonile postojeće razlike u dostupnosti socijalne zaštite, naknada i pomoći između entiteta i među kantonima i za smanjenje siromaštva , uzimajući u obzir stvarne potrebe korisnika . Komitet takođe ponavlja svoju preporuku a to je da se osiguraju odgovarajuća sredstva iz cjelokupnih resursa entiteta, kantona i opština koja će se dodijeliti centrima za socijalnu zaštitu kako bi centri mogli angažovati adekvatno osoblje i efikasnije obavljali svoje funkcije.

22 . Komitet je zabrinut što je pravo na socijalnu pomoć određenih kategorija osoba , kao što su ratni veterani, zasnovano na *ad hoc* zakonima koji nisu uključeni u grupu opštih zakona o socijalnoj zaštiti , što rezultira razlikama u stepenu zaštite i diskriminacijom drugih kategorija žrtava . Komitet je takođe zabrinut što postojeći zakonski okvir produbljuje diskriminaciju osoba sa invaliditetom u svim kategorijama (član 9.) .

Komitet na Državu članicu apeluje da osigura pravedniju raspodjelu postojećih sredstava za socijalnu zaštitu, posebno ratnim vojnim invalidima , civilnim žrtvama rata i osobama sa invaliditetom u cjelini , s ciljem smanjenja razlika u budžetu koji se dodjeljuje za svaku od navedenih kategorija.

23 . Komitet je duboko zabrinut zbog toga što žrtve seksualnog nasilja u ratu nisu priznate kao povlaštena kategorija za dobijanje socijalne pomoći u Državi članici (član 9.).

Komitet Državi članici preporučuje da izmijeni sve relevantne krivične zakone odnosno da u iste uključi definiciju seksualnog nasilja u ratu, uključujući silovanje, kao ratni zločin i zločin protiv čovječnosti. Komitet Državu članicu poziva da u državni i entitetsko zakonodavstvo o sistemu socijalne zaštite uvrsti priznavanje statusa povlaštene kategorije osoba za dobijanje socijalne zaštite kao i dobijanje raznih oblika socijalne pomoći ako se to smatra potrebnim.

24 . Komitet je zabrinut zbog kontinuiranog nedostatka međuentitetskih sporazuma o pravima na penziju i neuspjeha entiteta u provođenju postojećeg međuentitetskog sporazuma o zdravstvenom osiguranju (član 9.) .

Komitet ponavlja svoju preporuku a to je da Država članica podstiče usvajanje međuentitetskog sporazuma o pravima na penziju kako bi se osiguralo provođenje međuentitetskog sporazuma o zdravstvenom osiguranju , s ciljem garancije pristupa pravu na penziju i zdravstvenoj zaštiti od strane osoba koje su se preselile iz jednog entiteta u drugi .

25 . Komitet je i dalje zabrinut zbog kašnjenja aktivnost u okviru državnog Akcionog plana za borbu protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini 2008 - 2012 u odnosu na unutrašnje usklađivanje krivičnog zakonodavstva na nivou države, entiteta i Brčko Distrikta. Komitet je takođe zabrinut zbog nedostupnosti statističkih podataka o broju slučajeva u kojima su prijave podnesene protiv policijskih službenika uključenih u trgovinu ljudima, i o kaznama (član 10.).

Komitet predlaže da država članica promoviše usklađivanje zakonodavstva u oblasti kažnjavanja djela trgovine ljudima na svim nivoima države. Komitet takođe traži da Država članica osigura statističke podatke o broju slučajeva u kojima se prijava podnijela protiv policijskih službenika uključenih u trgovinu ljudima , i o kaznama.

26 . Komitet je zabrinut zbog toga što zakonodavstvo Države članice ne priznaje žrtve trgovine ljudima kao potencijalne primaoc socijalne pomoći i zaštite (Član 10.).

Komitet Državi članici preporučuje da sačini i usvoji izmjene i dopune Zakona o socijalnoj zaštiti i radu kako bi se , u skladu sa međunarodnim standardima , prepoznale žrtve trgovine ljudima, kao povlaštene grupe za pomoć i socijalnu zaštitu.

27 . Komitet je zabrinut zbog toga što još uvijek u postoje prakse ranog stupanja u brak odnosno prije punoljetstva , posebno u romskim zajednicama (član 10.).

Komitet državi članici preporučuje da preduzme sve potrebne korake kako bi se podigla svijest o pravnoj dobi za stupanje u brak i da na adekvatan način proširi edukativne kampanje, posebno među pripadnicima romske zajednice , o štetnim učincima ranog stupanja u brak .

28 . Komitet je zabrinut zbog nedostupnosti statističkih podataka koji pokazuju uticaje brojnih mjera za smanjenje nasilja u porodici u Državi članici (član 10.).

Komitet traži da država članica u svom sledećem periodičnom izvještaju osigura informacije i statističke podatke o uticaju procesuiranja nasilja u porodici, kao i o usvajanju Strategije za sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini, te o mjerama koje su preduzete za suzbijanje fenomena porodičnog nasilja .

29 . Komitet je duboko zabrinut zbog rasprostranjenosti siromaštva u Državi članici , a posebno među izbjeglicama, manjinskim povratnicima , djecom bez roditeljske njege , penzionerima, osobama sa invaliditetom , Romima i porodicama sa dvoje ili više djece (član 11.).

Komitet ponavlja svoju raniju preporuku i apeluje Državi članici da:

(a) Odredi zvaničnu granicu siromaštva i godišnje usklađivanje;

(b) Riješi problem ekstremnog siromaštva sa kojim se posebno suočavaju pripadnici marginalizovanih grupa, uključujući manjine, te da osigura, na osnovu prioriteta, da odgovarajuća socijalna pomoć bude obezbjeđena pojedincima i grupama koje žive ispod granice siromaštva;

(c) Procijeni uticaj bilo zakona ili politika na uživanje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava pojedinaca i grupa koje žive u siromaštvu, na osnovu redovno ažuriranih podataka, prikazanih po polu, dobi, etničkoj pripadnosti, socijalnom statusu i drugim relevantnim kriterijima, te da usvoji i implemetira djelotvorne mehanizme praćenja;

(d) Razvije strategije za rješavanje regionalnih nejednakosti koje utiču na jednako uživanje ekonomskih , socijalnih i kulturnih prava , te

(e) Osigura dostatna finansijska sredstva za implementaciju tih strategija , skrećući pažnju na izjavu Komiteta o siromaštvu i Međunarodnom paktu o ekonomskim , socijalnim i kulturnim pravima (E/C.12/2001/10) , koju je Komitet donio 4. maja 2001.godine.

30. Komitet sa dubokom zabrinutošću zapaža da se 18 godina nakon rata i potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma, mnogi povratnici i raseljene osobe u državi članici , i dalje nalaze izvan svojih prijeratnih domova . U tom kontekstu, Komitet je takođe zabrinut zbog daljeg postojanja kolektivnog stanovanja, uprkos činjenici da su ovi kolektivni stambeni centri dizajnirani kao privremeno rješenje za rješavanje akutne stambene situacije (član 11.).

Komitet Državi članici preporučuje da nastavi s naporima ka osiguravanju održivog povratka izbjeglica i interno raseljenih osoba u svoje prijeratne domove, sa olakšavanjem rekonstrukcije stambenih jedinica, infrastrukture i da nastavi proces deminiranja. Komitet traži da Država članica uredno implementira Zajedničku deklaraciju o rješavanju raseljenosti u Bosni i Hercegovini, koja se, između ostalog, bavi pitanjima stanovnika u kolektivnom centru i prema kojoj se očekuje da će svi kolektivni centri biti zatvoreni do kraja 2014.godine a sadašnji stanari smješteni u odgovarajuće stambene jedinice sa znatno poboljšanim uslovima života.

31. Komitet je duboko zabrinut što pristup pitkoj vodi i dalje nije osiguran u svim dijelovima Države članice (član 11.).

Komitet državi članici preporučuje da preduzme potrebne mjere za implementaciju Strategije upravljanja vodama Federacije Bosne i Hercegovine. Komitet dodatno podstiče da Država članica promovise brzo usvajanje okvirnog plana za razvoj vodnih resursa u Republici Srpskoj odnosno na Narodnoj skupštini Republike Srpske. U tom smislu, Komitet Državu članicu poziva da uzme u obzir njegov Opšti komentar broj 15. (2002) o pravu na vodu.

32 . Komitet je zabrinut zbog toga što marginalizovanim grupama nije dovoljno osiguran pristup adekvatnim zdravstvenim uslugama, posebno povratnicima, tražiocima azila, Romima i osobama sa invaliditetom . Komitet je takođe zabrinut zbog velikog broja trudnoće tinejdžerki u Državi članici. (član 12.)

Komitet predlaže da država članica intenzivira svoje napore kako bi osigurala da socijalno ugrožene i marginalizovane grupe imaju jednak pristup zdravstvenim uslugama i adekvatnom zdravstvenom osiguranju u cijeloj Državi članici, uključujući i usklađivanja sistema zdravstvene zaštite . Komitet dalje preporučuje da Država članica podiže svijest o kontracepcijskim metodama kroz dobi prilagođenu adekvatnu edukaciju o seksualnom i reproduktivnom zdravlju i pravima u školskim programima, s ciljem sprečavanja rane trudnoće.

33. Komitet je zabrinut zbog daljeg postojanja "dvije škole pod jednim krovom" u nekim dijelovima Države članice. Komitet je dodatno zabrinut što kriteriji koji se odnose na imena i simbole škola još uvijek nisu provedeni na svim nivoima Države članice, čime se stvara okruženje u kojem je otežan pristup obrazovanju djece pripadnika manjina u određenom području (članovi 13, 14.).

Komitet Državu članicu poziva da:

(a) Efikasnije implementira preporuke u cilju prekida razjedinjenih ili podijeljenih struktura u obrazovnim ustanovama u Federaciji Bosne i Hercegovine ;

(b) Usvoji i potpiše, na nivou kantona, Sporazum o ispunjavanju posebnih potreba i plan implementacije prava djece povratnika;

(c) Promoviše donošenje i implementaciju, od strane svih ministarstava obrazovanja, pravilnika / upute o implementaciji Kriterija o nazivima i simbolima škola , što je preduslov za uspostavljanje pozitivnog okruženja za sve učenike , te

(d) Promoviše i olakšava saradnju kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine u provođenju spomenutih kriterija.

34 . Komitet je zabrinut zbog visokog stepena romske djece koja ne pohađaju obavezno osnovno obrazovanje i zbog relativno visokog stepena napuštanja škole među romskim učenicima (članovi 13 , 14) .

Komitet traži da Država članica promoviše saradnje između opštinskih institucija , centara za socijalni rad , romskih udruženja i škola kako bi se dobile informacije o romskoj djeci koja trebaju biti upisana u osnovno obrazovanje. Komitet, dalje, Državu članicu poziva da odgovarajuća finansijska sredstva dodijeli za implementaciju revidiranog Akcionog plana o obrazovnim potrebama Roma i drugih nacionalnih manjina. Komitet takođe preporučuje da Država članica usvoji sistematičan pristup kroz koji će se učenicima u nepovoljnom položaju osiguravati udžbenici i obroci u školi.

35 . Komitet je zabrinut zbog toga što prava na kulturu, garantovana u Paktu, nisu jednako dostupna svim osobama, posebno u ruralnim područjima . Komitet je nadalje zabrinut zbog zatvaranja brojnih kulturnih institucija zbog finansijskih ograničenja, posebno u Federaciji Bosne i Hercegovine (član 15) .

Komitet predlaže da Država članica usvoji sveobuhvatni nacionalni akcioni plan za promovisanje, zaštitu i ostvarivanje kulturnih prava za sve, na državnom nivou, dok u isto vrijeme u obzir uzima kulturnu raznolikost. Komitet takođe, poziva Državu članicu da važnu ulogu posveti osiguravanju uživanja kulturnih prava za sve u postkonfliktnom procesu izgradnje mira. Komitet, dalje, predlaže da Država članica izdvoji potrebna sredstva za kulturne institucije , kako bi se spriječilo njihovo zatvaranje i održao njihov rad , kao i da ponovo otvori sve one kulturne institucije koje su zatvorene zbog finansijskih ograničenja .

36 . Komitet traži da Država članica sadašnje napomene objavi među svim nivoima društva , posebno među državnim službenicima, parlamentarcima i sudskima vlastima, te obavijesti Komitet o svim preduzetim koracima kako će iste implementirati u svoj sledeći periodični izvještaj . Komitet takođe poziva Državu članicu da uključi nevladine organizacije i druge članove civilnog društva u proces implementacije sadašnjih napomena, kao i prije podnošenja svog sledećeg periodičnog izvještaja.

37 . Komitet traži da Država članica svoj treći periodični izvještaj, izrađen u skladu sa Smjernicama za izvještavanje Komiteta usvojenim 2008.godine (E/C.12/2008/2) , dostavi do 30. novembra 2018.godine .